

ширини листка. Ступені виявлення форми бічного листочка: малий (менше 8×5 см), середній (8–11×5–8 см), великий (понад 11×8 см).

Інтенсивність зеленого забарвлення листка необхідно спостерігати у фазі бутонізації, адже в більш пізні фази також під дією погодних умов, ця ознака нівелюється. Ступені прояву інтенсивності зеленого забарвлення листка: слабка, помірна, сильна.

Інтенсивність коричневого забарвлення бобу має наступні ступені прояву: слабка, помірна, сильна.

Розмір насінини варіює у відповідних межах: малий (менше 130 г), середній (131–190 г), великий (понад 190 г).

Ознаки час початку цвітіння (50 % рослин щонайменше з однією відкритою квіткою) та час досягання дуже важливі для визначення групи стиглості сорту, адже вони мають певну кореляцію між собою. Час початку цвітіння (50 % рослин щонайменше з однією відкритою квіткою) має відповідні ступені виявлення: дуже ранній (менше 30 діб), від дуже раннього до раннього (31–40), ранній (41–50), від раннього до середнього (51–60), середній (61–70 діб), від середнього до пізнього (71–80 діб), пізній (81–90 діб), від пізнього до дуже пізнього (91–100), дуже пізній (понад 100 діб). Рослина: час досягання: дуже ранній (менше 90 діб), від дуже раннього до раннього (91–100), ранній (101–110), від раннього до середнього (111–120), середній (121–130), від середнього до пізнього (131–140), пізній (141–150), від пізнього до дуже пізнього (151–160), дуже пізній (понад 160 діб).

Ідентифікація сортів сої культурної (*Glycine max* (L.) Merrill) за кількісними, якісними та псевдоякісними ознаками вегетативних та генеративних органів рослин забезпечує повноту морфологічного опису сорту, який є невід'ємною складовою Експертного висновку заявки на визнання майнового права на сорт з визначення критеріїв відмінності, однорідності і стабільності. Адже сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо він відмінний, однорідний та стабільний, може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав загрози життю і здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному і рослинному світу, збереженню довкілля.

УДК 631.32

Шпак З. С., Матус В. М., Носуля А. М.*

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: alinanosylya@i.ua

СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СОНЯШНИКУ ОДНОРІЧНОГО

Латинська назва *Helianthus annuus* походить від грецьких слів, що означають «сонце», «квітка». Ця рослина ще з III тис. до н. е. тішить людей не тільки своєю розкішною квіткою, а й приємним на смак насінням та золотистою, ароматною і дуже корисною олією, яка за довгі роки полюбилась, і стала традиційним продуктом в кожній сім'ї.

Завдяки виведенню високопродуктивних сортів в останні роки вдалося досягти зростання врожайності та вмісту олії, відповідно і збільшення частки цього олійного виду у загальносвітовому виробництві, які поєднують у собі скоростиглість, посухостійкість, стійкість проти вилягання, осипання, стійкість проти хвороб та адаптовані до різних погодно-кліматичних умов.

Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2015 рік (далі – Реєстр) нараховує 643 сорти, з яких 153 сорти української та 490 сортів іноземної селекції, які різняться за своїми морфо-біологічними характеристиками. Сорти, наведені в Реєстрі, за тривалістю вегетаційного періоду поділяють на середньостиглі (вегетаційний період 120–140 діб), середньоранні (110–130), ранньостиглі (100–120) та скоростиглі (80–100 діб); за напрямом використання: високоолеїнові, кондитерські, олійні.

У Реєстрі за 2015 рік значну частку займають сорти заявників вітчизняної селекції: Інститут рослинництва імені В.Я.Юр'єва НААН, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення та іноземної селекції: Євраліс Семанс, Піонер Оверсіз Корпорейшн, РАЖТ 2н, Маїсадур Семанс, Лімагрейн Юроп.

В 2015 році дослідження з кваліфікаційної експертизи проходив 231 гібрид, 5 сортів та 203 батьківських компонентів соняшнику однорічного. Комплекс польових та лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи на відповідність критеріям відмінності, однорідності та стабільності сортів соняшнику забезпечували два пункти досліджень: Якимівська лабораторія Філії УІЕСР Запорізький ОДЦЕСР та Ульяновська лабораторія Філії УІЕСР Кіровоградський ОДЦЕСР.

За результатами кваліфікаційної експертизи на відмінність, однорідність та стабільність у 2015 році підготовлено 146 експертних висновків по гібридах та 166 по батьківських компонентах для прийняття рішення за заявкою. Окрім того, у 2015 році здійснено оновлення насінневих зразків, що зберігаються у сховищі та мають статус офіційних, шляхом прямого порівняння в польових умовах. Здійснення польових, лабораторних та аналітичних досліджень на відповідність сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності соняшнику однорічного в 2015 році дало змогу поповнити сортовий склад якісними сортами, які поєднують у собі стабільно високий рівень урожайності, високу толерантність проти хвороб, а також високий вміст олії та олеїнової кислоти.

УДК 631.526.32:347.77(477)

Якубенко Н. Б., Васківська С. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: vaskivska@sops.gov.ua

РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ НАЗВИ СОРТУ В УКРАЇНІ

Експертиза назви сорту є невід'ємною складовою державної науково-технічної експертизи заявки на сорт рослин, що подають селекціонери з метою набуття прав інтелектуальної власності в Україні.